

Laste vaimse tervise edendamine 2013

Tamm siin, tamm seal

Koostajad: Kaidi Kasela ja Maarja Hörn, Tartu lasteaed Meelespea

Teemad

Hoolivus, sallivus, üheskoos tegutsemine

Laste vanus

3–4-aastased

Eesmärgid:

- vaimse tervise edendamine läbi pärimuskultuuri;
- arendada lastes sallivust ja hoolivust.

Eesmärk oli arendada sallivust ja hoolivust nn kolmandate isikute suhtes ning seeläbi märgata ja toetada ka rühmakaaslast. Pidasime oluliseks, et kogu rühm tegutseks ühise eesmärgi nimel.

Valisime oma töö teemaks vanade eestlaste püha hiiepuu – tamme. Uurides tamme lähemalt, hoolitsesime tema eest ja suhtlesime tammepuuga kui elusolendiga.

Tamm on olnud vanade eestlaste jaoks püha hiiepuu. Tammede all peeti pidusid ja koosolekuid. Tulenevalt tamme suurusest ja tugevusest on usutud, et tamm annab jõudu ja abi ka inimestele. (Eisen 1926)

Hoolivus omakorda väljendub selles, et midagi saades oskame ka vastu anda. Koos tegutsedes aga hoolime rohkem.

Tegevused on viidud läbi kolmel päeval nii toas kui õues.

1. päev

Eesmärgid:

- laps kuulab õpetaja poolt jutustatud lugu;
- laps jälgib kaaslasti enda ümber;
- laps tutvub tammepuuga;

- laps jälgib pinna katmisel värviga etteantud piirjooni ning püüab nendes püsida.

Vahendid:

- värvilisest paberist välja lõigatud suur puu;
- pilt haldjast;
- väikesed tammepuuoksad;
- paberile ettevalmistatud tammelehe kujutised igale lapsele;
- maalimiseks pintslid, värvid, veetopsid.

Valdkonnad

Keel ja kõne, mina ja keskkond, kunst

Sissejuhatus

Õpetaja istub lastega ringis. Seinale on kinnitatud paberist tamm.

Vanasti olevat puud osanud rääkida. Rääkinud samamoodi nagu inimesed. Inimesed said puude jutust aru ja niimoodi said nad puud ja inimesed omavahel juttu ajada. Samuti said puud rääkida ka loomade ja lindudega.

Muidugi mõista olid rääkijad puuhaldjad, kes tihti puuraiujaid palusid puud mitte raiuda või lihtsalt keelasid. Kord läinud taat metsa puid raiuma. Astunud kuuse juurde. Kuusk vastu: „Ära raiu! Vaata, kuidas mu tüvi juba nutab!“ Taat lepa juurde. Lepp vastu: „Ära raiu! Iga löögiga voolab mu südamest verd! Veri teeb puu ja su kirve punaseks!“ Taat tamme juurde. Tamm vastu: „Ära raiu! Minust ei saa küttepuud!“

Taat ei tea, mida teha. Ükski puu ei salli raiumist. Taat kurvalt kodu poole. Eks teel tule võõras mees vastu. Võõras mees küsima, miks taat kurb. Taat kõneleb, et ei saa küttepuud. Võõras mees vastu: „Mine metsa tagasi! Raiu, mis ette juhtub. Puud ei saa enam vastu vaielda.“

Mees läinud. Raiunud kuuse maha. Kuusk ega ükski muu puu ei vaielnud enam raiumise vastu. Sest saadik ei tohi puude haldjad enam inimesekeeli rääkida.

Ainult sahinal, kohinal, mühinal kõnelevad nad veel üksteisega, kuid inimene ei mõista nende keelt. (Eisen 1919)

Põhiosa

Puuhaldjale nime valimine

„Puude sees võivad praegugi veel haldjad elada. Mis sa arvad, kas selle puu sees on ka mõni haldjas? Mis selle haldja nimi võiks olla?“ Lapsed pakuvad õpetaja suunamisel haldjale nime. Nimi kirjutatakse paberile ja asetatakse tammele.

Oma tammepuust kepikese saamine

„Tamm on selline puu, mis võib koos oma puuhaldjaga sulle palju jõudu anda. Selleks, et sul oleks palju jõudu, kingib puuhaldjas sulle ühe tükikese oma tammepuust.“

Lapsed istuvad õpetaja suunamisel ringi nii, et vaatavad sõbra selja suunas. „Võta nüüd oma tammepuust kepike ja joonista midagi sõbra seljale. Niimoodi annad oma kepiga oma sõbrale ka jõudu. Tee seda hästi ettevaatlikult, et sõber haiget ei saaks.“ Lapsed joonistavad oma kepiga sõbra seljale õrnalt kujutisi.

Lõpetav osa

Tammele lehtede kinkimine

„Kas praegu on puudel lehed? Praegu veel puudel rohelisi lehti ei ole aga varsti kasvavad puule lehed ka. Me saame puuhaldjale teha vastu ühe kingituse. Meie saame sellele puule lehed maalida. Vaata, selline on tammepuu leht. Me maalime selle roheliseks.“

„See tammepuu kepik jääb Sinule. See on Sinu oma ja see annab Sulle jõudu. Sa saad sellele kepile teha peale enda märgi nii, et Sa alati tead, et see on Sinu oma.“

2. päev

Eesmärgid:

- laps tegutseb koos kaaslasega ühtse eesmärgi nimel;
- laps kordab lihtsamat luuletust;
- laps kasutab iseseisvalt liimipulka.

Valdkonnad

Keel ja kõne, mina ja keskkond, matemaatika, kunst, muusika, liikumine

Vahendid:

- eelmisel päeval maalitud puulehed;
- riidest meisterdatud kandraam (aasadega, et saaks tammepulgad aasadesse pista);
- puu alla meisterdatud pesa;
- väikesed munad (sobivad üllatusmuna sees olevad kollased plastikmunad);
- paberist väljalõigatud linnu kehaosad meisterdamiseks;
- liimipulgad.

Sissejuhatus

Lapsed istuvad ringis. Tervitatakse puuhaldjat. Kingitakse puuhaldjale tänuks eelmisel päeval maalitud lehed. Need kinnitatakse kleepmassiga puu külge. Iga laps kinnitab oma.

Põhiosa

„Täna saame teada, kes tamme peal veel võib elada. Pane valmis oma käed.

Tamm siin, tamm seal

(neli käteplaksu).

Iga tamme otsas oks

(kolm käteplaksu, oksa ajal tõsta harali sõrmedega käed üles).

Oks siin, oks seal

(neli käteplaksu).

Iga oksa küljes pesa

(kolm käteplaksu, pesa ajal kahe käega moodustada pesa).

Pesa siin, pesa seal

(neli käteplaksu).

Igas pesas kaks muna

(kolm käteplaksu, muna ajal käed rusikasse).

Muna siin, muna seal

(neli käteplaksu).

Igal munal must täpp

(kolm käteplaksu, täpp, põial ja nimetissõrm vastamisi.)“

„Kes veel tamme okstel võiksid elada peale puuhaldja? Linnukesed. Linnud võivad teha pesa tammepuu okste peale. Pessa munevad linnud oma munad. Siin on ka mõned munad. Need on aga pesast eemale jäänud. Proovime koos sõbraga need munad pesa tagasi viia. Siis võib-olla tulevad nendest välja ka linnukesed.“

Munade pesa viimise mäng

Lapsed moodustavad paarid. Nad torkavad oma kepi riidelapi aasadest läbi. Õpetaja abiga asetatakse lapi peale muna. Koos vaikselt ja ettevaatlikult liikudes ja oma keppidest kinni hoides tuleb muna pesa viia.

Seejärel minnakse linnukesi meisterdama.

Õues

Otsitakse üles üks tamm lasteaia lähedalt. Tamme vaadeldakse. Milline see tamm on? Kas sellel tammel on juba lehed? Miks ei ole? Kas tulevad?

Koos kirjeldatakse tamme.

„Lähme sellele tammele lähemale. Pane kõrv vastu tamme. Kas sa kuuled puuhaldjat? Mida ta sulle räägib? Kallistame seda tamme, et ta meile jõudu ja tervist annaks.“

„Tamme okstel elavad linnukesed. Mängime ühe linnukeste mängu. Kaks last on kullid. Üks õpetaja on kanaema. Ülejäänud lapsed on kanapojad. Kanaema hakkab laulma. Samal ajal püüavad kullid kanaemast mööda pääseda, et püüda kinni kanapoegi. Kanaema kaitseb oma kanapoegi.“

Kulli mäng. Türi khk, Väätša (1924)

Kuus kuus kullikene

Kuus kirju linnukene

Ei mina anna oma kanada

Sui mina söödan suhkuriga

Talvel tatra tangudega.

Linnud, keda kull tabanud, viiakse eemale, kuna viimane lind kulliks jääb.

Lõpetav osa

Munamäng

Lapsed istuvad vaiba peal ringis, peopesad üles suunatult enda ees. Õpetajal on käes üks väike muna. Õpetaja liigub munaga laste käte kohal lauldes eelnevalt

käsitletud „Kullimängu“ laulu. Õpetajale sobivas kohas peatab ta hetkeks laulu ja asetab muna ühe lapse peopesale. Teiste laste käest küsitakse, kelle pessa muna jäi? Lapsed vastavad. Seejärel jätkub laul pooleli jäänud kohast ja muna jätkab oma teekonda laste peopesade kohal. Tegevus kordub.

3. päev

Eesmärgid:

- laps kasutab kõnes objektide, osade või detailide nimetusi (tammetõru, tammeleht, oksad jne);
- laps veeretab plastiliinist ümarvormi;
- laps kirjeldab lühidalt seda, mida on eelnevalt kogunud või teinud.

Valdkonnad

Keel ja kõne, mina ja keskkond, kunst, muusika, liikumine

Sissejuhatus

Lapsed istuvad ringis. Õpetaja on kaasa võtnud eelmisel päeval meisterdatud linnukesed. Iga laps saab oma linnukese ja asetab selle talle sobivasse kohta tamme peal või tamme kohal. Vaadeldakse veel kord tamme. Õpetaja suunab lapsi abistavate küsimustega jutustama, mida eelnevatel päevadel on tehtud. Korratakse näpumängu „tamm siin, tamm seal“.

Põhiosa

„Aga tammepuust saab teha ka tugevaid väravaid. Kes tahavad olla esimesed väravad?“ Kaks last moodustavad väravad hoides vastakuti kätest kinni. Teised lapsed hakkavad laulu ajal väravast läbi pugema. Jõudes fraasini – „meie värav katki“, langetavad väravateks olevad lapsed käed ja kallistavad last, kes väravasse kinni jäi. Seejärel tõstavad nad käed uuesti üles ja lapsed saavad taas väravast läbi minna. Laul jätkub pooleli jäänud kohast ja väravaid võib vastavalt laste soovile vahetada.

Mis te seal seisate,
Oma aega viidate?
Kuudse, juudse
Veeritse ja värava!
Meie tahme läbi tulla,
Teie laia väravist.
Kuudse, juudse
Veerise ja värava!
Meie värav katki,
Meie laia lagunened
Kuudse, juudse,
Veerise ja värava!
Meie tahme terveks teha
Teie laia väravid.
Kuudse juudse,
Veerise ja värava!

Lõpetav osa

Orav tammel

„Vaadake, kes veel tamme okstel ronib? Kes see on? Orav. Tema on ka puuhaldja sõber. Mis sa arvad, mida puuhaldjas talle võiks kinkida? Talle kingib ta tammetõrusid. Oravatele maitsevad tammetõrud väga. Lähme voolime meie ka sellele oravale mõned tammetõrud närimiseks.“

Unelauluks lastele

Tamm. Äksi khk, Saadjärve (1893)

Võtsin tamme, viisin tamme,

Võtsin tamme, viisin tamme,

Viisin tamme taadi õue,

Jõua tamme, kasva tamme!

Tamm ei jõudnud, tamm ei kasnud,

Tamme kuivis, tamme närtsis.

Võtsin tamme, viisin tamme,

Viisin tamme venna õue,

Jõua tamme, kasva tamme!

Tamm ei jõudnud, tamm ei kasnud.

Võtsin tamme, viisin tamme,

Viisin tamme õe õue,

Jõua tamme, kasva tamme!

Tamm ei jõudnud, tamm ei kasnud –

Tamme kuivis, tamme närtsis.

Võtsin tamme, viisin tamme,

Viisin tamme sõbra õue,

Jõua tamme, kasva tamme!

Tamme jõudis, tamme kasvis,

Tamme kasvis taevasse,

Pildus oksad pilvedesse.

Kokkuvõte

Meie loodud tammest sai kolme päeva jooksul hea kaaslane lastele. Lapsed kuulasid lugusid tammest huviga. Nad võtsid omaks tammepuust kepikese, mis pidi neile jõudu andma ja tahtsid seda kogu päeva vältel endaga kaasas kanda. Selgus, et üks laps soovis ka kodus endale meisterdada tamme ja sinna sisse elama panna üht puuhaldjat.

Lapsed suhtusid seinal olevasse tamme ja puuhaldjasse suure empaatiaga. Nad tundsid muret üksiku puuhaldja pärast ja meisterdasid rõõmuga talle kaaslaseks linnukesi. Meisterdatud linnukesed pakkusid lastele elevust ka seetõttu, et valmis oli lõigatud erinevat värvi kehaosi, mille seast lapsed oma valiku said teha.

Munade viimisse suhtusid lapsed ääretu tõsidusega. Rahulikult koostööd tehes said kõik munad siiski pessa viidud.

Kolme päevase sessiooni lõppedes tundsid lapsed ära tammepuu lehe. Nad oskasid nimetada, et puule ei tohi haiget teha ning puult ei tasu murda niisama oksa. Lastes tärkas väga tugev empaatiavõime üksiku olevuse suhtes (alguses puuhaldjas, hiljem üksik linnuke oksal). Lapsed mõtlesid puuhaldjale välja erinevaid nimesid ja

jutustasid lugusid, mida puuhaldjas neile rääkida võis. Tundus, et antud idee julgustas lapsi ka fantaseerima.

Kasutatud allikad

Eesti regilaulude andmebaas. (<http://www.folklore.ee/regilaul/andmebaas/>)

Eisen, M. J. (1919). Eesti Mütoloogia.

Eisen, M. J. (1926). Eesti vana usk.